

Oostwaarts

Oostwaarts

Jarne Buttiens

Oostwaarts

© Jarne Buttiens, 2018

Fotografie: Jarne Buttiens

Vormgeving: Jarne Buttiens

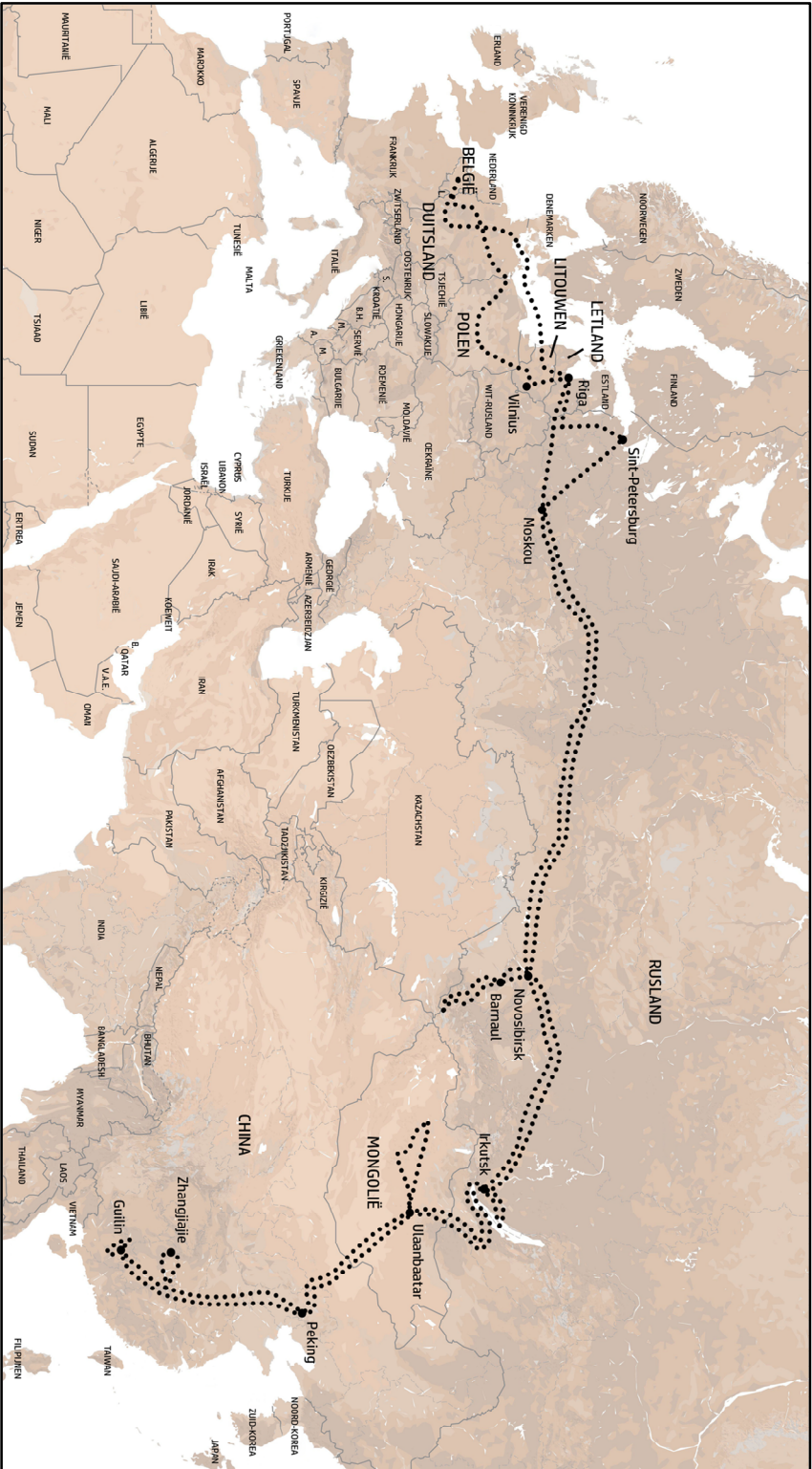
ISBN 978 94 021 8030 5

NUR 508

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*To travel by train is
to see nature and human beings,
towns and churches and rivers,
in fact, to see life.*

(Agatha Christie)

1. Naar een nieuw continent	8
2. Een paradijs op aarde	26
3. De grote leegte	46
4. De Muur der muren	62
5. Bamboe, rijst en waterbuffels	80
6. De wereld van Avatar	98
7. Het land van Dzjengis Khan	118
8. Naar het hart van Mongolië	134
9. De parel van Siberië	168
10. Aan de rand van Europa	184
11. Een stormachtig einde	200

1

Naar een nieuw continent

In een sombere, miezerige ochtendnevel trok de sneltrein naar Düsseldorf zich langzaam op gang. Het was een kille zomerochtend in augustus en de trein zat afgeladen vol, een mengeling van toeristen, zakenlui en mensen wiens reismotieven ik niet kon thuisbrengen. Ik staarde uit het raam naar het voorbijglijdend landschap en mijmerde over de maanden die in het verschieft lagen. Tussen België en mijn verste bestemming in het zuiden van China lag een onbevattelijke negenduizend kilometer land.

Mijn eerste reisdoel was het mysterieuze Siberië. Een volle week zou ik erover doen om daar te geraken, met twee rustdagen in Vilnius en Moskou. Siberië was ver. Heel ver.

Maar België was klein, en al snel bereikte de trein de grens met Duitsland. Ik werd overvallen door een gevoel van lichte weemoedigheid. We passeerden Aken en bereikten een tijd later Keulen. De trein stak er de Rijn over en zette dan koers naar het noorden.

Twee exprestreinen brachten me verder oostwaarts, door de industriële soep van het Ruhrgebied en over de sterk in cultuur gebrachte Noord-Duitse Laagvlakte, richting Berlijn.

Plots klonk er rumoer aan het eind van de wagon. Een groep jonge kerels op vrijgezellentocht was de trein binnengevallen. Een van hen droeg een kistje op zijn buik. Andreas, stond erop te lezen. De man struinde heen en weer in het gangpad en deed verwoede pogingen de meest overbodige koopwaar aan de man te brengen. Daarbij nam hij ongegeneerd plaats naast verschillende passagiers en sloeg een commercieel praatje, maar hij werd grotendeels genegeerd. Ik probeerde me hardnekkig te verbergen, maar hij kreeg me snel in de gaten.

‘Waar ga je heen?’ vroeg hij terwijl hij zich op de lege stoel naast me liet vallen.

‘*Berlin*’, antwoordde ik, om niet in krakkemikkig Duits het hele verhaal van mijn reis te moeten doen.

‘En waar kom je vandaan?’

‘*Belgien*’, zei ik.

Op een of andere manier had de man beide antwoorden als *Berlin* verstaan. Hij kon er kop noch staart aan krijgen en het duurde vijf volle minuten om hem duidelijk te maken dat ik van het land België kwam.

Het ijs was gebroken, en het verkooppraatje dat ik verwachtte bleef niet uit. Ik had geen nood aan een kaartspel met afbeeldingen van Duitse steden of aan plasticen speelfiguurtjes, en ik hield voet bij stuk. Na een tijdje hield de man het voor bekeken. Hij zuchtte, schudde jammerend het hoofd en verliet de wagon.

Na enkele uren doemde de skyline van Berlijn op aan de horizon, en aan een ticketautomaat in het drukke hoofdstation probeerde ik een kaartje te kopen voor de lokale trein naar de Poolse stad Szczecin net over de grens. Het ding liet me een heel arsenaal aan stappen doorlopen om dan telkens opnieuw vast te lopen bij de laatste stap.

‘Dit ticket is niet beschikbaar. Wend u tot de loketten in het station.’

Mijn tong ging in een knoop toen ik ‘*Szczecin*’ probeerde uit te spreken, en de loketbediende onderdrukte een lach. Zijn ticketsysteem functioneerde gelukkig wel naar behoren.

Het vergde meerdere uren om met twee lokale boemeltreintjes Polen te bereiken, met een lange tussentijd in het kleine stadje Angermünde. Het was een typisch Oost-Duits plaatsje met vakwerkhuizen en kasseistraten. Ik at er een avondmaal in een restaurant en zette me nadien op een bank op het dorpsplein, in afwachting van de volgende trein. Twee jonge kinderen speelden er een vreemd spel waarbij ze elkaars schoentjes in het rond gooiden. Plots kwamen ze op me toegelopen.

‘Mijn schoen is tussen de rozenstruiken beland’, zei een van hen. ‘Kunt u ons helpen?’

Ik moest lachen. Op gevaar voor eigen leven waagde ik me tussen de prikkende struiken en bezorgde hen de schoen terug.

'*Danke schön*', zeiden ze in koor. En meteen daarna: 'Heeft u iets te drinken?'

Ik knikte en haalde mijn drinkfles met water boven.

'Water?' riep een van hen, en ze trok een lelijk gezicht. Dat was duidelijk niet waarop ze gehoopt hadden. Daarop gingen ze aan de haal met de fles, namen de beschermhoes eraf en doopten hem in een fontein. Ik vond het welletjes en verhief mijn stem. Onmiddellijk werden ze stil en kwamen met hangende pootjes terug.

'Waar gaat u heen?' vroegen ze nog toen ze mijn grote rugzak naast de bank zagen staan.

Ik antwoordde 'Szczecin', omdat ze dat waarschijnlijk nog zouden kennen.

'Oh', zeiden ze daarop. 'Dat is ver.'

Ze moesten eens weten.

Polen heette me welkom met een prachtig avondlijk lichtspel van onweerswolken en zonnestrallen die ertussendoor priemden. De nachttrein naar Warschau die in Szczecin stond te wachten had claustrofobisch kleine slaapcompartimenten met drie boven elkaar gestapelde bedden. Ik had het bovenste bed en het vergde behoorlijk wat klimwerk om erin te geraken.

Na het vertrek kwam de conducteur langs en controleerde mijn kaartje. Het was een speciaal onlineticket aan jongerentarief, maar de man trok grote ogen en vroeg mijn identiteitskaart.

'Korting enkel voor Poolse jongeren', zei hij in gebrekkig Engels. Hij bestudeerde de kaart nog even, zei toen 'later terug' en verdween met mijn identiteitskaart in de gang.

Onder me sliep een vrouw met een baby. Ik hield mijn hart vast voor mijn nachtrust, maar het was niet de baby die me wakker hield. Er was geen airco op de trein en het was er zeker achtentwintig graden. Soms dommelde ik wat in, maar werd weer zwetend wakker en gooide het laken van me af. Toen ik eindelijk mijn draai had gevonden werd er in het holst van de nacht op de deur van de coupé geklopt. Het was de conducteur, die er niets

anders op had gevonden dan me nu mijn kaart terug te brengen. En een ongeluk komt zelden alleen: de baby onder me schoot wakker en begon te huilen.

‘Ticket niet geldig’, zei de conducteur terwijl ik met een slaperige kop naar beneden staarde vanop mijn bed. ‘Nieuw ticket 86 zloty.’

‘Ik heb geen Pools geld’, zei ik.

Dat was niet gelogen, want ik zou nog geen vierentwintig uur in Polen zijn. De conducteur zuchtte.

‘Later terug’, zei hij weer en hij liep het gangpad in.

Wat een gedoe, dacht ik, ietwat humeurig door de warmte en het gebrek aan slaap. Vijf minuten later had de conducteur een hulpje gevonden en verschenen ze met twee man weer in het deurgat. Het hulpje vertelde iets in het Pools en wees toen naar mij.

‘Twintig euro ook goed’, vertaalde de conducteur.

Ik was te loom om in discussie te gaan en tastte naar mijn portefeuille in het bagagecompartiment aan mijn hoofdeinde. De man knikte bevestigend toen ik hem een blauw eurobriefje overhandigde. Daarna liepen ze met zijn tweeën weer de gang in en sloten de deur. Ik vroeg me af wat er was gebeurd als ik geen twintig euro op zak had.

’s Morgens stond ik in het gangpad voor het raam en zag grote akkers en weilanden passeren, en dorpjes met grauwe versleten huizen. Aan de horizon doemden wolkenkrabbers op. Warschau.

De Poolse hoofdstad zag er vanuit de trein niet erg fraai uit. Het centraal station lag ondergronds en de hoofdgang gaf uit op een brede rijweg tussen hoge kantoorgebouwen.

De trein was te laat aangekomen en ik had amper een uur om de bus naar Vilnius te lokaliseren. Dat was een grote reisbus, en een van de meest luxueuze die ik ooit zag. Elke zetel had een eigen televisiescherm met Wi-Fi, films en spelletjes, en koffie was gratis naar believen. En de airco werkte.

De temperaturen stegen buiten tot een snikhete vijfendertig graden in de schaduw, en ik was blij dat ik op de koelere bus kon zitten. Alhoewel.

De rit naar de Litouwse hoofdstad duurde niet minder dan tien

uur, en onderweg kwamen we in een lange file terecht. Ik had de trein willen nemen, maar die bestond niet. De Baltische staten kennen als ex-Sovjetstaten nog steeds een andere spoorbreedte dan Polen en de rest van Europa; het is een van de grote *missing links* in het Europese spoorwegnetwerk.

Ik probeerde alle mogelijkheden van het schermpje uit, bekeek twee volledige films en tuurde wat uit het venster. We passeerden stadjes met namen en letters die ik niet kon thuisbrengen, zoals Łomża, Elk en Suwałki. Noordoost-Polen was één grote uitgestrekte vlakte vol weiden, bossen en meren. We staken verschillende rivieren over waarvan ik nog nooit had gehoord en doorkruisten regio's met welluidende namen als Ermland-Mazurië en Podlachië. Ze gaven een eenzame indruk. Dit deel van Europa leek enigszins gemarginaliseerd, niet meer dan een transitgebied op weg naar het oosten of westen, waar niemand ooit halthoudt.

We staken de grens met Litouwen over en passeerden daarna Kaunas, de stad waar alle Litouwse vrachtwagens op de Belgische snelwegen vandaan lijken te komen. Verderop kwamen we in een wolkbreuk terecht. Het begon te bliksemen en zo hard te regenen dat de buschauffeur sterk vertraagde en aan zestig kilometer per uur over de snelweg tufte.

Ik was versuft toen we eindelijk Vilnius binnenreden. De hitte eiste opnieuw haar tol en donkere onweerswolken pakten samen boven de stad. In het hostel waar ik een bed had gereserveerd stond het raam wagenwijd open en ik werd diep in de nacht wakker van felle donderslagen.

's Ochtends haalde ik croissants bij een nabijgelegen bakkerij. Het was frisser en de zon ging schuil achter een dikke laag wolken. In mijn hostel kwam een man naar beneden terwijl ik in de gemeenschappelijke ruimte aan het ontbijten was. Hij keek verbaasd.

'Croissants!' riep hij. 'Waar heb je die croissants vandaan?'

'Gewoon, van bij een bakkerij in de buurt', zei ik nogal verrast.

De man fleurde helemaal op en vroeg me of ik hem de weg naar de bakkerij kon uitleggen.

'Ik kom uit Frankrijk, zie je. Als ik croissants zie word ik gek.'

Het was een vreemde man.

Er verbleef nog een tweede Fransman in het hostel. Die was normaler.

‘Ga je mee de stad bezoeken?’ vroeg hij.

Met mijn mond vol croissant knikte ik bevestigend.

Vilnius was een bizarre mengeling van oud en nieuw. Het oude centrum van de stad, een van de grootste van Europa, was best sfeervol en gezellig. Toch voelde het niet echt groot, en buiten het centrum viel er niet zoveel te beleven.

Of toch: de Republiek Užupis. Dat was tot de val van de Sovjet-Unie een van de meest smoezelige stadswijken van Vilnius, waar het wemelde van de criminelen. Tegenwoordig is het een wijk van kunstenaars en excentriekelingen, die hun buurt hebben uitgeroepen tot een aparte republiek. Ze hebben een eigen president, een eigen leger en een eigen grondwet – waarin hoogst eigenaardige wetten staan als ‘iedereen heeft het recht om lui te zijn’ en ‘iedereen zal zijn naam onthouden’. De nationale feestdag van Užupis bleek 1 april te zijn. Dat maakte veel duidelijk.

Op een tocht door het oude centrum ontmoette ik een jonge Russische vrouw die op vriendenbezoek was in de stad. Ik vertelde

Het silhouet van de kathedraal van Vilnius in het avondlicht.

haar over mijn plannen om door Rusland en Mongolië naar China te reizen. Ze was verwonderd, maar vooral omdat ze het niet kon begrijpen.

‘De Trans-Siberische trein nemen? Alle Europeanen doen dat. Wij Russen vinden dat bijzonder vreemd. Waarom zou je in godsnaam een week op een trein willen zitten?’

Omdat het leuk is, avontuurlijk, verrijkend, uniek, speciaal, een belevenis op zichzelf én ecologischer dan het vliegtuig? En omdat ik er al van jongs af aan van droom? Maar krijg dat maar eens uitgelegd.

Ik nam de dag nadien een gelijkaardige reisbus als voordien, voor een rit van nog eens vier uur naar de Letse hoofdstad Riga. Het was zonnig en warm, maar niet zo heet als in Polen. Het uitzicht bleef de hele rit lang onveranderd: bossen, akkers en weiden zonder het minste reliëf. In de namiddag bereikten we Riga en parkeerde de bus zich aan een van de perrons van een groot busstation.

Riga leek een cocktail van Oost- en Noord-Europese invloeden, vermengd met stalinistische Sovjetarchitectuur. Het treinstation was een lelijk blok beton waarin een modern winkelcentrum was opgetrokken.

In de late namiddag vertrok de nachttrein naar Moskou. Het was een knaloranje trein, en op elke wagon prijkte een groot opschrift: ‘*Latvijas Ekspresis*’, de Letland-Expres. Het was een samenwerking tussen de Letse en Russische spoorwegen, maar de conducteurs spraken enkel Russisch – en bij nader inzien, de passagiers ook. Het was geen goedkope trein, maar ik kreeg er wel wat voor in de plaats: gratis thee en koekjes, een televisie in de coupé en zelfs gratis Wi-Fi.

Met een schok zette de trein zich in beweging en begon aan zijn nachtelijke reis naar het grootste land ter wereld. De conductrice overhandigde me een aangifteformulier voor de Letse douane aan de grens, evenals een migratiekaart voor Rusland.

Buiten gleed het Letse platteland voorbij, een mozaïek van velden, graslanden en naald- en berkenbossen, afgewisseld met

verspreide houten schuren, boerderijen en huisjes. De avond viel en tegen tien uur bereikten we de Russische grens. De Letse douane controleerde in het laatste station op Lets grondgebied de coupé, haalde de aangifteformulieren op en stempelde mijn paspoort af. De bureaucratie herhaalde zich aan de andere kant van de grens. De Russische douaniers droegen donkergroene uniformen met bijhorende kepie, en grote zwarte laarzen.

De grens met het mythische Rusland oversteken boezemde ontzag in. De schaal van dit land drong langzaam tot me door. Ik had al vijf landen doorkruist op evenveel dagen, maar de volgende staatsgrens die ik zou passeren – die met het verre Mongolië – lag vijfduizend kilometer verderop.

In mijn compartiment zaten nog een man en een oud grootmoedertje, het stereotype van een Russische *babushka*. Ze had diepe rimpels en droeg een stoffen doek over haar hoofd. Tijdens mijn avondmaal, dat ik uit een supermarkt had meegenomen, had ze me koekjes en stukjes salami aangereikt.

Ik maakte mijn bed op en vlijde me in Morpheus' armen. Het geluid van de trein droeg een eentonig ritme in zich dat me snel deed wegzinken in een diepe slaap.

Na een kalme nacht sjokte de *Latvijas Ekspresis* in de felle ochtendzon het Rizhsky-station in Moskou binnen, een van de negen kopstations van de stad. Het eerste wat ik deed was een bezoek brengen aan de eerste de beste bank om Russische roebels uit de muur te halen. Daarna besloot ik naar het Yaroslavsky-station te wandelen, waar laat op de avond mijn trein naar Novosibirsk vertrok. Ik zeulde mijn grote rugzak mee, maar dat station bleek verder dan gedacht, en ik begon me af te vragen waarom ik niet gewoon de metro had genomen. Ik was opgelucht toen ik na een veertigtal minuten eindelijk het Komsomolskayaplein betrad. Het is een van de drukste pleinen van Moskou en de locatie van drie grote treinstations: het Kazansky-station voor treinen naar de Oeralregio, het zuidwesten van Rusland, Kazachstan, Oezbekistan en Kirgizië, het Leningradsky-station voor verbindingen naar Noordwest-Rusland, Estland en Finland en het Yaroslavsky-station

voor de langeafstandstreinen naar Oost-Rusland, Mongolië, China en zelfs Noord-Korea. Ik stond even stil bij hoe waanzinnig dat was: het grootste deel van Rusland, Centraal- en Oost-Azië was vanaf dit plein rechtstreeks te bereiken met de trein.

Ik daalde af in een wat eigenaardige kelderruimte onder het Yaroslavsky-station en liet er mijn rugzak in de bagageopslagplaats achter.

'460 rubley', zei de man achter de balie, het bedrag tonend op een rekenmachine.

Dat was niet goedkoop. Op het bord naast de balie stond dat de opslagruimte open zou blijven tot laat op de avond, maar ik wou zekerheid, dus vroeg ik de man in het Engels of hij er om acht uur nog zou zijn. Hij begreep er geen woord van en keek me geërgerd aan. Laat ook maar, dacht ik, en ik maakte een wegwerpgebaar met mijn hand.

Ik verliet het station weer en trok in de richting van het centrum. Ik had maar één dag om Moskou te bezoeken en besloot daarom te wandelen, om zo veel mogelijk van de stad te kunnen zien. Het viel me meteen op hoe druk het hier was, zowel het verkeer als de enorme menigtes op straat, en hoe dichter bij het centrum, hoe welvarender de stad leek. Een blinkend schone winkelwandelstraat gaf uit op het beroemde Rode Plein in het hart van Moskou. Het uitzicht op het plein werd enigszins bezoedeld door een grote tribune die voor een of ander evenement was opgericht. Bovendien was het slalommen tussen de hordes toeristen en hun gidsen die met paraplu's en vlaggen zwaaiden en het daarbij ook nog nodig achtten met luidsprekers en megafoons hun toeristische excursies te promoten. Toch was het indrukwekkend hier te zijn. In het zuiden torende de Basiliuskathedraal boven de mensenmassa uit, als hét symbool van Rusland, met zijn kleurrijke uivormige torenkoepels die veel weg hadden van een enorme snoeptaart. Aan de westkant van het plein zag ik de zware bakstenen muren van het Kremlin en het mausoleum van eerste Sovjetleider Lenin. Het sprookjesachtige gebouw van het Nationaal Historisch Museum en het paleisachtige GUM-warenhuis sloten het plein af aan de

noordoostzijde. Het Rode Plein betreden voelde als een stap in de geschiedenis. Het is het kloppende hart van Rusland.

Ronddwalend in de weelderige stadskern van Moskou tikte de tijd razendsnel voort. Ik at een slaatje in een brasserie, sloeg een ruime mondvoorraad in voor twee dagen op de trein en keerde bij valavond op mijn stappen terug richting het Yaroslavsky-station. Het was er een bedrijvigheid van jewelste. Ik zag allerlei soorten reizigers, van jonge militairen in vol ornaat op weg naar huis over de typische buitenlandse toeristen tot gezinnetjes die klaarblijkelijk met hun hele hebben en houden naar de andere kant van het land leken te verhuizen. Valiezen, tassen en rugzakken werden af en aan gesleurd, en telkens wanneer er een nieuwe trein werd afgeroepen, kwam er een ware volksverhuizing op gang richting de perrons. Wachtend op mijn trein sloeg ik het hele gebeuren met veel fascinatie gade van tegen een zijmuur.

Het Nationaal Historisch Museum, gewijd aan de Russische geschiedenis, huist in een bijzonder 19de-eeuws bouwwerk op het Rode Plein, opgetrokken in neo-Russische stijl.

Na lang wachten verscheen perronnummer één naast de trein Moskou-Vladivostok op het grote bord in de stationshal. Ondertussen had ik zitten mijmeren over de bestemmingen die verscheenen waren op datzelfde bord. Vorkuta, Kemerovo, Vladivostok en Peking: stuk voor stuk duizenden kilometers verwijderd van Moskou. De schaal van mijn reis begon stilaan tot me door te dringen. En dat werd er niet minder op toen ik me aan boord hees van de trein richting Vladivostok en besepte dat het deze trein was die me helemaal tot in het Siberische Novosibirsk zou brengen.

Siberië. Het woord had zo'n onheilspellende en geheimzinnige bijklank dat het zelfs in de eenentwintigste eeuw nog steeds leek te zeggen: 'blijf hier weg'. Het zou meer dan een volledige dag duren om nog maar de westelijke grens van de streek te bereiken. Waar was ik aan begonnen?

De trein met het nummer twee, bestemming Vladivostok, heette *Rossiya*. Wat origineel, dacht ik, om een trein die het hele land doorkruist de naam van het land zelf te geven.

Ik overhandigde mijn ticket en paspoort aan de conducteur die me opwachtte aan het deurtje van mijn wagon. Hij vergeleek de gegevens, knikte me toe en gebarde dat ik mocht instappen.

Mijn slaapcompartiment wist vier uitklapbare bedden te verschuilen. De coupé was nog leeg, maar even later verscheen een oudere Russische man in het deurgat.

'Zdravstvuyte', zei hij, 'Hallo.'

Dat kon ik nog net herhalen. Tot daar mijn beste Russisch. Of nee, wacht.

'Ya iz Belgiye', zei ik. 'Ik ben van België.'

Dat had de Russische vrouw in Vilnius me geleerd. De man stak zijn duim op, want hij zag dat ik had moeten nadenken om me het zinnetje te herinneren.

'Ich spreche Deutsch', zei hij toen, en verraste me met een behoorlijk feilloos Duits accent.

Duits ging me beter af dan Russisch. De man vertelde dat hij naar de stad Perm reisde. Het was een uiterst vriendelijke heer, die het cliché over onaangename, norse Russen in zijn eentje de grond in boorde.

Iets voor middernacht, stipt op tijd, begon de trein langzaam op te trekken, en ving daarmee zijn zeven dagen durende reis aan naar het Verre Oosten, naar de havenstad Vladivostok aan de Grote Oceaan. Nog geen duizend kilometer van Japan, en meer dan negenduizend kilometer sporen van Moskou. Dit was de echte Trans-Siberische trein. Voor mij zou coupé nummer twee in wagon nummer tien ‘slechts’ twee dagen mijn hotel zijn.

De conducteur nam mijn treinticket in bewaring en bracht beddengoed. Ik was een tikkeltje verbaasd dat het een man was, eerder een zeldzaamheid in Rusland. Elke wagon had zijn eigen *provodnik* of *provodnitsa*, zoals de wagonverantwoordelijken hier heetten. Die was verantwoordelijk voor het reilen en zeilen in de hele wagon: ze maakten de bedden op, hielden alles kraaknet – er werd elke dag gestofzuigd en geboend –, verkochten thee en versnaperingen en onderhielden de *samovar*, de grote waterkoker aan het eind van de wagon. Een samovar op een trein, wat een heerlijke uitvinding vond ik dat, en de Russen met mij. Op elke trein die ik in Rusland nam werd hij gretig gebruikt door alle passagiers om thee te zetten en soep of noedels op te warmen.

Slapen op de trein ging moeiteloos. De ritmische cadans van de wielen op de rails wiegde me al snel in een diepe slaap. De volgende ochtend haalde ik gelijktijdig met de Russische man tegenover me mijn ontbijt boven. Ik probeerde een babbeltje te slaan, maar ondanks zijn bijna accentloze uitspraak bleek de Duitse woordenschat van de man eerder beperkt. Ik vertelde over België en dat ik uit het Nederlandstalige Vlaanderen kwam. Ik vond het best verrassend dat hij dat kende en me bevestigend toeknikte. Op zijn beurt vertelde hij over zijn stad Perm en zijn familie die hij in Moskou had bezocht. En zo denderden we langzaam verder over de rails: twee volstrekt onbekenden, per toeval verbonden door hetzelfde coupénummer, in een trein die alsmaar dieper in Rusland verdween.

Het personeel van de trein sprak nagenoeg enkel Russisch. De eerste dag al probeerden een man en vrouw uit de restauratiewagen me in mijn compartiment duidelijk te maken dat er één maaltijd in mijn ticket was inbegrepen, en ze vroegen me in het Russisch

wanneer ik die wilde. Ik begreep er geen sikkepit van, en mijn Duitse tolk was naar het toilet.

'English?' probeerde ik dan maar.

De man schudde het hoofd, keek even peinzend en kreeg dan een lumineus idee.

'Google!' riep hij. Dan haalde hij zijn smartphone boven en de vertaalapp van Google toonde me zijn vraag op een presenteerblaadje in het Engels.

De maaltijd die ik kreeg was niet meer dan een kom rijst met enkele stukjes kip – en godzijdank ook wat kruiden die het geheel toch enige smaak gaven. Voor culinaire hoogstandjes moet je niet op de Trans-Siberische trein zijn.

De dagen nadien begon ik meer en meer gebruik te maken van het trucje van de man uit de restauratiewagen: de smartphone als een soort ei van Columbus. Het is een wonderlijk ding dat zelfs een taalbarrière een tikje minder groot kan maken.

Het landschap veranderde twee dagen lang nauwelijks: oneindige taiga van dennen en berken met hier en daar een meertje, ondoordringbare moerassen of een vergeten dorpje van kleurrijke houten huizen. De sporadische nederzettingen werden doorsneden door bruine grindwegen waar de oudste en meest kaduke wagens op voorbijraasden.

De eerste nacht had de *Rossiya* de machtige Wolga overgestoken en de dag nadien bereikten we 's avonds de stad Perm, aan de voet van het Oeralgebergte. In de duisternis zag ik lichten en flatgebouwen opdoemen en we staken een brede rivier over.

'Dat is de Kama', zei de Russische man uit mijn coupé, die ondertussen gepakt en gezakt klaarstond in het gangpad om de trein te verlaten.

In het station mocht ik meteen twee nieuwe reizigers begroeten in mijn compartiment, een Russisch koppel dat helemaal tot in de stad Ulan-Ude reisde, een eind voorbij het Baikalmeer. Die nacht stak de trein het Oeralgebergte over, dat hier niet meer was dan een paar lage heuvels, en reed daarmee een nieuw continent